

دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

دانشکده پزشکی

برنامه ارزشیابی نظام مند دوره پزشکی عمومی

تهیه و تنظیم:

کمیته ارزیابی دوره پزشکی عمومی (حوزه ۷ اعتباربخشی برنامه پزشکی عمومی)

دفتر توسعه آموزش دانشکده پزشکی (EDO)

کمیته ارزشیابی مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

مدیران گروه‌های آموزشی

کمیته دانشجویی توسعه آموزش دانشکده

مقدمه:

در سالهای اخیر چالش ناشی از رقابتهای جهانی، باعث افزایش فشار بر دانشگاهها برای بهبود مهارتها، قابلیتها و کیفیت محصولات و خدمات شده است. سلامت هر جامعه به کیفیت نظام آموزشی آن وابسته است. اگر فراگیران مهارت‌ها و تخصص لازم برای انجام وظایف فردی و اجتماعی خود را به طور مؤثر و کارآمد فرا نگیرند، واحدهای آموزشی رسالت خود را به انجام نرسانیده‌اند. تحقق این رسالت مستلزم توجه به کیفیت نظام آموزشی است. کیفیت آموزش به معنای تطابق درونداد، فرایند، برون‌داد و پیامدهای این نظام با استانداردهایی است که برای بهبود فعالیت‌های آموزشی و با توجه به رسالت‌ها، اهداف و انتظارات آموزشی تعریف و تدوین شده‌اند. ارزشیابی کیفیت آموزش امکان افزایش کارایی را فراهم نموده و میزان تحقق اهداف را مشخص می‌سازد. بر این اساس یکی از وظایف اساسی و مهم دانشگاه‌های علوم پزشکی تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی است. این امر در دوره پزشکی عمومی که یکی از مهم‌ترین دوره‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی است، از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد. ارزشیابی دوره پزشکی عمومی فرآیندی نظام‌مند و مستمر است که در آن به گردآوری و تحلیل اطلاعات به منظور قضاوت در مورد اثربخشی و کفایت برنامه آموزشی و اجزای اصلی آن که شامل مدل‌های برنامه درسی، ساختار برنامه و ترکیب و طول دوره و بخش‌های ضروری و انتخابی است می‌پردازد. با توجه به اهمیت ارزشیابی دوره و در راستای اجرای استانداردهای اعلامی وزارت بهداشت در دوره پزشکی عمومی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار اقدام به تدوین آیین‌نامه جامع ارزیابی نظام‌مند دوره پزشکی عمومی نموده است.

تعاریف:

دوره: شامل دوره هفت ساله و متشکل از ۴ مرحله: علوم پایه، مقدمات بالینی، کارآموزی و کارورزی است.

ارزشیابی آموزشی: فرایندی است که در آن بر اساس تفسیر نتایج اطلاعات گردآوری شده مشخص می‌شود که دوره آموزشی تا چه اندازه در جهت نیل به اهداف خود موفق بوده است. درواقع ارزشیابی دوره پزشکی عمومی به منظور ارزشیابی برنامه طراحی شده، تعیین میزان اجرای فعالیتهای تعیین شده (ارزشیابی فرایند و تعیین میزان دستیابی به اهداف و پیامدهای دوره (ارزشیابی پیامد) انجام می‌شود.

کمیته ارزشیابی: کمیته‌ای متشکل از دست‌اندرکاران دوره پزشکی عمومی، که مسئولیت برنامه‌ریزی، پایش و هماهنگی ارزشیابی این دوره را به‌عهده دارند.

ارزشیابی تکوینی: این ارزیابی در طول دوره زمانی که فعالیت آموزشی در جریان است به طور مستمر انجام می‌شود در رویکرد تکوینی، هدف از ارزشیابی، اصلاح برنامه‌های در حال اجرا از طریق بررسی میزان مطابقت برنامه اجرا شده با برنامه تدوین شده و استانداردهای آن است.

ارزشیابی تراکمی: نوعی ارزیابی است که معمولاً در انتهای دوره انجام می‌شود و هدف آن ارزیابی میزان تحقق اهداف و استانداردهای برنامه می‌باشد.

الگوی ارزشیابی سیپ (Model CIPP): عنوان سیپ از حروف اول کلمات زمینه (Context)؛ درون‌داد (Input)؛ فرایند (Process) و برون‌داد (Product) به دست آمده است.

ارزشیابی زمینه: در اینجا هدف تعریف زمینه سازمانی، تعیین جامعه مخاطب فعالیت‌های آموزشی، سنجش نیازهای آموزشی آن و مشخص کردن فرصت‌های موجود برای برآوردن نیازها است. ارزشیابی زمینه شرایط لازم برای طراحی برنامه و قضاوت در مورد برون‌دادها را فراهم می‌آورد و به امر پاسخگویی نیز کمک می‌کند. ارزشیابی زمینه می‌تواند قبل از اجرای برنامه، در طول و حتی بعد از آن انجام شود.

ارزشیابی درون‌داد: درون‌دادها شامل عناصری است که از محیط بیرون وارد نظام آموزشی می‌شود مانند منابع مالی، امکانات موجود، برنامه‌های مختلف، دانشجو، استاد، سایر نیروی انسانی، آئین‌نامه‌ها، سیاست‌ها و ... در این ارزشیابی همه عوامل موثر بر تحقق هدف‌های برنامه مورد بررسی قرار می‌گیرد تا بهترین برنامه تحقق یابد.

ارزشیابی فرآیند: در ارزشیابی فرآیند مشارکت‌کنندگان در مورد کیفیت فرآیندها قضاوت می‌کنند. در این قسمت، جریان اجرای فعالیت‌ها بررسی می‌شود و برنامه‌های مورد اجرا، اصلاح و بهبود می‌یابند. به عبارت دیگر فعالیت‌های کنونی با آنچه قبلاً پیش‌بینی شده بود، مقایسه می‌گردد و مشکلات اجرایی توصیف می‌شود.

ارزشیابی برون‌داد: ارزشیابی برون‌داد یا محصول به منظور قضاوت درباره نتایج حاصل از اجرای برنامه انجام می‌شود. بنابراین به ارزیابی اثربخشی برنامه می‌پردازد و هدف اساسی آن معین کردن میزان ارزیابی نیازهای همه ذی‌نفعان حقیقی است و از سوی دیگر، به تفسیر ارزش و شایستگی نتایج می‌پردازد. بازخورد در مورد برنامه هم در جریان اجرای برنامه و هم بعد از آن لازم است. این ارزشیابی، برون‌دادهای قصد شده و قصد نشده و برون‌دادهای مثبت و منفی را هم‌زمان بررسی می‌کند.

الف) اهداف ارزشیابی دوره پزشکی:

- جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات جهت سنجش اثربخشی و کفایت برنامه آموزشی و اجزای اصلی آن

- شناسایی حیطه های مختلف و نکات مثبت و منفی و مداخله های لازم مرتبط با آنها
- تعیین کیفیت برنامه آموزشی و تحقق اهداف آموزشی در برنامه ریزی درسی و آموزشی
- ارتقای کیفیت آموزش پزشکی عمومی
- ارائه بازخورد مناسب به مسئولین مربوطه براساس نتایج به دست آمده
- ارائه گزارش از نتایج ارزشیابی دوره پزشکی عمومی دانشکده به سطوح مربوطه
- تصمیم گیری و سیاستگذاری بهتر در آموزش پزشکی عمومی

(ب) ساختار و تشکیلات ارزشیابی دوره پزشکی:

کمیته ارزشیابی^۱

رئیس دانشکده (مسئول کمیته)

مسئول دفتر توسعه آموزش دانشکده (دبیر کمیته)

معاون آموزشی دانشگاه

معاون آموزشی علوم پایه

معاون آموزشی بالینی

مدیر پژوهشی دانشکده

مسئول دوره کارآموزی و کارورزی

معاونین آموزشی بیمارستان

مسئولان دفتر توسعه آموزش بیمارستان

مدیر گروه های منتخب علوم پایه و بالینی (علوم پایه ۲ نفر، بالینی ۲ نفر)

مسئول مرکز مهارت های بالینی دانشکده

مسئول حوزه ۷ اعتباربخشی پزشکی عمومی

سرپرست کمیته تحقیقات دانشجویی

نماینده معاونت دانشجویی - فرهنگی

^۱ . کمیته ارزشیابی دوره پزشکی عمومی مسئولیت برنامه ریزی، پایش و هماهنگی ارزشیابی دوره مذکور را برعهده دارد.

نمایندگه‌هایی از دانشجويان پزشکی (ترجيحا دبیر کمیته دانشجویی توسعه آموزش دانشکده، دبیر انجمن علمی پزشکی)
نمایندگه‌ای از فارغ التحصیلان پزشکی

ج) وظایف اعضای کمیته ارزشیابی

- مشارکت در جلسات برنامه‌ریزی و اجرای ارزشیابی نظام‌مند دوره پزشکی عمومی
- بکارگیری نتایج ارزشیابی در اصلاح دوره پزشکی عمومی
- تدوین و اجرای برنامه پایش فرآیندها و پیامدهای دوره پزشکی عمومی
- تعیین موانع و چالش‌های پیاده‌سازی استانداردهای مربوط به این حوزه و ارائه پیشنهادات عملی
- ارائه گزارش اقدامات صورت گرفته در اجرای استانداردهای این حوزه به دبیرخانه اعتبار بخشی دوره پزشکی عمومی
- بازخورد نتایج تحلیل عملکرد دانشجویان و دانش‌آموختگان به مراجع مربوطه از جمله کمیته برنامه‌ریزی درسی، مشاوره دانشجویی، ریاست دانشکده، معاونت آموزشی دانشگاه، وزارت متبوع، سازمان سنجش
- ارزشیابی جامع به صورت ادواری در فواصل مشخص (حداقل هر ۵ سال) از سایر جنبه‌های دوره آموزشی پزشکی

د) کمیته اجرایی:

اعضای کمیته:

- کارشناس دفتر توسعه آموزش دانشکده
- کارشناسان آموزشی دانشکده (از هر مقطع یک نفر)
- کارشناس پژوهشی دانشکده
- کارشناسان آموزشی مراکز آموزشی- درمانی
- کارشناس مرکز مهارت‌های بالینی
- کارشناس مسئول واحد امتحانات

وظایف کمیته اجرایی:

- ارسال فرم‌های ارزشیابی به گروه‌های آموزشی و پیگیری جهت جمع‌آوری مستندان

- بررسی مستندات موجود در گروه‌ها مطابق با استانداردهای تعیین شده و امتیازدهی به آنها
- تهیه گزارش از عملکرد و فعالیت‌های گروه‌های آموزشی در همه حوزه‌ها و ارسال به کمیته ارزشیابی دانشکده
- تهیه گزارش تحلیلی از عملکرد دانشجویان تمام ورودی‌ها در رابطه با پیامدهای آموزشی مورد نظر و برنامه آموزشی
- تهیه گزارش عملکرد دانشجویان و دانش‌آموختگان تمام ورودی‌ها در رابطه با شرایط، پیش زمینه و قابلیت‌های ورودی آنها

نحوه طراحی و اجرای ارزشیابی

- ارزشیابی دوره پزشکی عمومی به‌منظور ارزشیابی برنامه طراحی شده، تعیین میزان اجرای فعالیت‌های تعهد شده (ارزشیابی فرایند) و تعیین میزان دستیابی به اهداف و پیامدهای دوره (ارزشیابی پیامد) انجام می‌شود.
- ارزشیابی این دوره در سه سطح شامل کل دوره پزشکی عمومی، هریک از فازهای علوم پایه، دوره مقدمات بالینی، کارآموزی و کارورزی و هر یک از دروس بر اساس الگوی CIPP انجام می‌شود (جدول شماره ۱).
- الف: زمان انجام ارزشیابی به گونه ای تنظیم می شود که در هر سال یکبار فعالیت‌های گروه‌های آموزشی در همه حوزه‌ها بررسی گردد.
- ب: منابع جمع‌آوری اطلاعات ارزشیابی شامل دانشجویان، اعضای هیات علمی، مدیران گروه و دست‌اندرکاران آموزش دوره و دانش‌آموختگان می‌باشد.
- ج: روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات^۲ شامل چک لیست‌های تهیه شده مبتنی بر استانداردهای تعیین شده دانشکده در کمیته ارزشیابی می‌باشد که برحسب میزان فعالیت هر گروه امتیازدهی می‌شود. تکمیل اطلاعات چک‌لیست‌ها از طریق مصاحبه با دانشجویان، اعضای هیات علمی و مدیران گروه و بررسی مستندات و مدارک موجود صورت خواهد پذیرفت.
- چک‌لیست‌ها و مستندات مورد بررسی شامل طرح دوره و درس، نتایج تحلیل کیفی آزمون‌های دوره، نتایج عملکرد دانشجویان در آزمون‌ها، اجرای به موقع کلاس‌ها (حضور و مجازی)، حضور دانشجویان و استادان در

^۲. روایی و پایایی ابزارهای گردآوری اطلاعات ارزشیابی در کمیته ارزشیابی بررسی می‌شود.

کلاس درس، محیط آزمایشگاه و محیط بالینی، ارزشیابی کیفیت تدریس استادان، مستندات فعالیت‌های پژوهشی استادان گروه، مستندات فعالیت‌های توسعه منابع و امکانات و تجهیزات گروه و ... می‌باشد.

- آئین نامه پایش و ارزشیابی برنامه پزشکی عمومی هر ۵ سال یکبار و در صورت نیاز پس از هر دوره اعتباربخشی رشته پزشکی عمومی مورد بازنگری قرار خواهد گرفت.

بکارگیری نتایج ارزشیابی و انتشار آن

گزارش‌های ارزشیابی در دو مرحله انجام می‌شود:

مرحله اول: تهیه گزارش اولیه توسط کارشناس و ارائه به کمیته ارزشیابی

مرحله دوم: بازدید کمیته ارزشیابی از گروه آموزشی، تهیه گزارش مبسوط و هم‌اندیشی با اعضای هیات علمی و مدیر گروه و بحث در مورد چالش‌ها

- گزارش نهایی ارزشیابی جهت تعیین نقاط قوت و ضعف در واحد دفتر توسعه آموزش دانشکده تهیه و به گروه‌های آموزشی یا سایر بخش‌های لازم ارسال می‌شود.

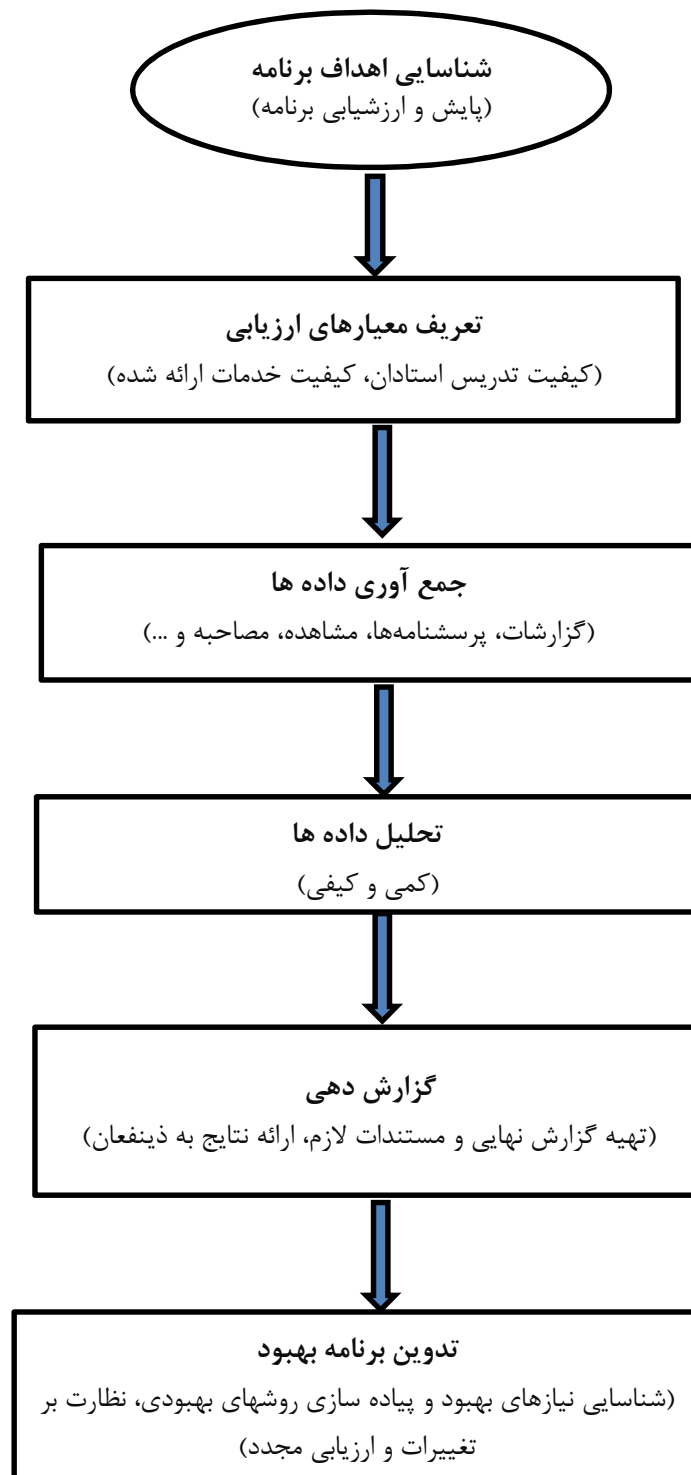
- برنامه‌ریزی توسط گروه‌های آموزشی یا بخش مدنظر برای تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف انجام می‌گیرد.

- پیگیری و اجرای برنامه‌ها برای بهبود نقاط قوت و ضعف توسط بخش مربوطه انجام می‌شود.

- نتایج تغییرات ایجاد شده، به کمیته ارزشیابی دانشکده گزارش می‌گردد.

- پایش ارزشیابی در سال بعد و بصورت فرایند قبلی انجام می‌شود و نظارت بر برنامه‌ریزی‌های بخش مربوطه در طول یکسال توسط کمیته ارزشیابی انجام خواهد شد.

فلوچارت سیستم پایش و ارزشیابی برنامه پزشکی عمومی

جدول شماره یک

ردیف	موضوع	منبع	روش و ابزار	زمان
۱	ارزشیابی فعالیت‌های اجرایی و آموزشی اعضای هیات علمی و مسئولین	دانشجویان مسئولان کارکنان	پرسشنامه‌های ارزشیابی اعضای هیات علمی و مسئولین	انتهای هر بلوک، درس، کورس و چرخش بالینی
۲	ارزشیابی آزمون‌های دوره	اعضای هیات علمی دانشجویان بررسی آزمون‌ها	چک لیست میلمن (چندگزینه‌ای، تشریحی) چک لیست ارزیابی آزمون‌های آسکی تحلیل نتایج آزمون	قبل و بعد از برگزاری آزمون
۳	ارزشیابی یادگیری دانشجویان در حیطه‌های - دانش - مهارت علمی - نگرش	آزمون‌ها	محاسبه میانگین نمرات آزمون‌ها و بررسی پیشرفت تحصیلی دانشجویان (براساس سیستم هم‌آوا) آزمون‌های تشریحی و MCQ DOPS, OSCE, Mini CEX	در انتهای دوره
۴	ارزشیابی کیفیت تدریس	دانشجویان	پرسشنامه الکترونیکی ارزشیابی دانشجو از استاد	در انتهای دوره
۵	ارزشیابی پیشرفت و افت تحصیلی	کارنامه دانشجویان	مقایسه عملکرد دانشجویان ورودی‌های مختلف (طبق اطلاعات سامانه هم‌آوا)	در انتهای هر دوره
۶	ارزشیابی طرح دوره (براساس فرم‌های طرح دوره در مقاطع پایه، کارآموزی و کارورزی)	دانشجویان و واحد EDO	پرسشنامه ارزشیابی طرح دوره و بحث گروهی در کمیته‌های دانشجویی	انتهای هر بلوک، درس، کورس، چرخش بالینی و انتهای دوره
۷	اجرای برنامه آموزشی	کارشناس آموزش، مدارک مستندات موجود	فرم‌های حضور و غیاب (کلاس تئوری)/ فرم‌های مستندسازی پرونده‌ها، راند، ژورنال کلاب، گراند راند و... برنامه درسی پنهان، یادگیری مادام‌العمر، اخلاق حرفه‌ای	انتهای هر بلوک، درس، کورس، چرخش بالینی
	میزان رضایتمندی از امکانات (اداری، رفاهی، آموزشی، پژوهشی)	دانشجویان، فارغ‌التحصیلان	پرسشنامه‌های نظرسنجی	سالانه
۸	ارزشیابی درونی دوره پزشکی عمومی	استانداردهای ارزیابی گروه‌های آموزشی (پایه و بالین)	چک لیست	سالانه

سوالات اساسی که ارزشیابی برنامه به آن پاسخ می‌دهد موارد زیر است:

۱. برنامه آموزشی پزشکی عمومی چه تاثیر آموزشی و حرفه ای بر دانشجویان و فارغ التحصیلان گذاشته است؟
۲. تاثیر برنامه آموزشی بر اساتید و مدرسان چه بوده است؟
۳. آیا برنامه آموزشی همانطور که طراحی شده بود به اجرا درآمده است؟

برای پاسخ به ۳ سوال اساسی فوق ماتریکس زیر طراحی وبه اجرا در می آید.

جدول ۱: برنامه آموزشی پزشکی عمومی چه تاثیر آموزشی و حرفه ای بر دانشجویان و فارغ التحصیلان گذاشته است؟ (سوال ۱)

پارامتر مورد ارزیابی براساس اصول کلی	روش جمع اوری اطلاعات	تجزیه و تحلیل اطلاعات/تفسیر	جدول زمانی	گزارش به
تعیین اینکه آیا دانشجویان جدیدالورود در بازه‌های زمانی مشخص تغییر کرده‌اند؟	الف: بررسی رتبه ورودی ب: پرسشنامه بررسی ویژگی های دانشجویان جدیدالورود	الف: ارتباط بین رتبه ورودی با پیشرفت تحصیلی در بازه‌های زمانی ب: تفسیر پاسخ های دانشجویان جدیدالورود	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی باحضور رییس و معاونین دانشکده (درابتدای سال تحصیلی)
ارزشیابی تغییرات معدل سالانه	ارزشیابی میانگین نمرات پایان سال	بررسی تغییرات معدل پایان ترم	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی (درانتهای سال تحصیلی)
ارزشیابی موفقیت‌های دانشجو در آزمونهای علوم پایه و پیش کارورزی	ارزشیابی درصدقبولی	ارزشیابی نتایج نمرات سالانه و بررسی تغییرات در کلاسها و سالهای مطالعه	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی (درانتهای سال تحصیلی)
ارزشیابی عملکرد دانشجو	الف: سطوح مهارتی (مهارتهای حرفه‌ای، ارتباطات) ب: مشاهده عملکرد ج: مصاحبه ساختاریافته یا بحث گروهی (اساتید و دانشجویان)	ارزشیابی نتایج نمرات سالانه و بررسی تغییرات در کلاسها و سالهای مطالعه	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی (درانتهای سال تحصیلی)
بررسی نظرات دانشجویان درمورد برنامه آموزشی	الف: بررسی با پرسشنامه ب: بحث گروهی متمرکز	تحلیل نتایج کمی و کیفی	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی

ارزشیابی دانشجویان در برنامه‌های آموزشی و بررسی توانمندی آنان در سال آخر تحصیل پزشکی عمومی	بررسی با پرسشنامه	تحلیل نتایج پرسشنامه	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی
--	-------------------	----------------------	--------------	------------------------

جدول ۲: تاثیر برنامه آموزشی بر اساتید و مدرسان چه بوده است؟ (سوال ۲)

پارامتر مورد ارزیابی براساس اصول کلی	روش جمع اوری اطلاعات	تجزیه و تحلیل اطلاعات/تفسیر	جدول زمانی	گزارش به
بررسی نظرات اساتید در مورد برنامه آموزشی	الف: بررسی با پرسشنامه ب: بحث گروهی متمرکز، مصاحبه ساختاریافته، SWOT	ارزشیابی نتایج و مقایسه با دوره های قبلی	یکبار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی با حضور رییس و معاونین دانشکده

جدول ۳: آیا برنامه آموزشی همانطور که طراحی شده بود به اجرا درآمده است؟ (سوال ۳)

پارامتر مورد ارزیابی براساس اصول کلی	روش جمع اوری اطلاعات	تجزیه و تحلیل اطلاعات/تفسیر	جدول زمانی	گزارش به
آیا برنامه پزشکی عمومی منطبق با کوریکولوم اجرا شده است؟	الف: بحث گروهی (با اساتید، مدیران و دانشجویان) ب: گرفتن بازخورد از دانشجویان	ارزشیابی نتایج و مقایسه با دوره های قبلی	دو بار در سال	کمیته برنامه ریزی درسی با حضور رییس و معاونین دانشکده